אין בין המודר פרק רביעי נדרים מ.

רש"י ר"ן

מסורת הש"ס

א) כרכות נה:, ב) ל"ל ובכמלו אל יגל לכך פן יחלה ס' וגו' והביר מעליו אפו, ג) [ביל כב.], ד) [מגילה לא: תוספתא ע"ז פ"א], ה) שבת יב:, ו) שבת סה: נכורות נה:, ז) [תוספתא ע"ז פ"א], ח) [במדבר טו], ט) [שמיני פרשה טו], י) [ויקרא יח], כ) [וכ"ה בתקולות פ"ה מ"ה].

תורה אור השלם

1. בנפל אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך:
2. אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו יי:
תהלים מא ב
3. דורי נסע וגגלה מני באהל רעי קפדתי כארג חיי מדלה יבצעני מיום עד לילה תשלימני:
ישעיהו לח יב
4. ויאמר לו אדוני אתה בבה דל בן המלך בבקר בבקר הלוא תגיד לי ויאמר לו אמנון את תמר אחות אבשלם אחי אני אהב: שמואל ב יג ד
5. כל פעל יי למענהו וגם רשע ליום רעה:
משלי טז ד
6. יי ישמרהו ויחיהו ואשר בארץ ואל תתנהו בנפש איביו:
תהלים מא ג
7. אמר אל רחבעם בן שלמה מלך יהודה ואל כל בית יהודה ובנימין ויתר העם לאמר:
מלכים א יב כג
8. יי יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו: תהלים מא ד

גליון הש"ס

גמ' לא ליסעד איניש. עיין רש"י שבת דף יב ע"ב ד"ה קופד וי"ל דגבסי כתן לא ליסעוד:

מוסף רש"י

מטרא במערבא. נתרן ישראל, סהדא רבה פרת. פרת מעיד נדבר שהוא יודע מתרן ישראל לגבל ונגל ממי הנשמים ויודעין כי בכל שירדו גשמים נהרי תרן ישראל ושמתים על מחיסם (שבת סה: וכע"ז בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתבריך. משפתו וממקורו ומשלגו, פלג מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכרך ולא ממי הגשמים (שבת סה:). אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אדם וכלים הטיולין בהן דרך זחילה ודרך הנמשכין למקוה ונטבל במקוה (שם) דבכל שעה הוי מים טופין רבין עליהן (בכורות נה:).

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פי"ד מהל' אבל הל"ד:
מג ב מיי' שם הל"ט סמג עשין מד"ש ב טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ד:
מד ג מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ג:

תוספות

ליסעוד. אם יבקר לחולה. פיקח מתרגמינן ויסעד: רווח נשמה. החולה וסבור המבקר החולה עובר לו חלוי ומתנע מלנקש רחמים: בתלת בתרייתא תקיף תולשה. ומסיח מלנקש רחמים עליו: סהדא רבה פרת. שרבו מימיו מן הגשמים:

פירוש הרא"ש

רב חלבו באיש. פי' חלה כדאמרי' בנמה מדלקין (דף ג.) מן קדם דאיתא בשבת: שבבריו ורבצו לפניו. לפני החולה נלוזי רבי עקיבא תולשה הנכנס לבקר את החולה מפקח כל לבריו ומסיחו: אינו מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות. חז היא רעה גדולה שאם היה מבקרו היה מבקש עליו רחמים ואפשר שעת רצון הוא ותהיה תפלתו נשמעת ומביעות הביקור נורם שימות: ר"א ל"ירעע מוליה. דנפל חולת מדבי סביני (שבת לב.) ואולי בשבת מועבעת שיבקש שיתא רשתו יתופף חלוי: משכיל אל דל. מבנית אלוי לבקרו ולפקח בלבריו: שרשאהו מצרעתו. שהשיאוהו עלה לעבוד בידכו: רחבעם בן שלמה. שהשיאוהו עלה לומר אבי יסר אתכם בשוטים ואני בעקרבים: לא ליסעוד. לא לפקוד: רווחא דנפשה. וסבור הוא שמתרפא ולא יתפלל עליו: תקיף תולשה. וכבר הוא מסוכן שאין תפלתו מועלת לו: סהדא רבה פרת. כי מרוב גשמים שירדו נתרן ישראל גדל הנהר וכנה ומקבקבו מימיו נדלים כי רוב גדול הנהר מן המהום דלתיתא בתענית (דף כה:) שאין לך טפח יורדת מלמעלה שאין לך טפחים עולין בגבורה הילכך לא יגדל הנהר ממי גשמים שטפלין במקום אחר: אין המים מטהרין בזוחלין. דמיישינן שמא רבו עליו טופים שמי גשמים רבו על עיקר מי הנהר ונתבטלו כולו ולא אמר קמא קמא בטיל שכל דבר שברבו לגדל וגם גדל מלא הל"ד:
מג ב מיי' פי"ד מהל' אבל הל"ד:
עשין מד"ש ב טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ד:
מד ג מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ג:

כאים. חלה. ואית דגרסי כאש: כאילו שופך דמים. מפני שכני אדם שנכנסין לבקרו עושים לו לחולה כל גרסיו: לא שיחיה ולא שימות. שהרי אינו יודע בענינו של חולה: דלא ליסרע מוליה. דלמלמא מתגלגל לאלתר. אי נמי דלא ליתמעי מילי עילויה: מכאן ואילך. חזי דלא מתרפא אמר להו פוקו ואכריזו: ריעים כנעמן. שריפאוהו מלרעתו כגון אליסע דהוה נביא חקן והשיאו עלה לנעמן: אם יאמרו לך נעריס כנה. בית המקדש: וזקנים אומריס ספור. ואל תכנה: וסימן לדבר מרחכעם. דכתיב (מלכים א יב) ויעזוב את עצת הזקנים וגו' ומחרב בית המקדש על אותה עלה. והמורה לא פירש בבית המקדש ואיכא בריתא) דקתני בהדיא בבית המקדש: לא לסעוד. כמו (במדבר טו) ופקודת כל האדם מתרגמינן וסעודא: תלת שעי קמייתא רווחא דעתיה. כדאמר בעלמא (נ"ב טח:) אידלי יומא אידלי קנינא. ודילמא אמר לא אלטריך למבעי רחמי עליה דאינו כל כך חולה: יסעדנו. כמו ולחם לבב אנוש יסעד (תהלים קד): ומיין שהשכינה כו' שנאמר ה' יסעדנו. קרי ביה יסעדנו. אי נמי יסעדנו ממש שמסעד שכינה על ראשו כדאמרן בהדיא שהשכינה שרויה למעלה ממיטתו: סהדא רבה פרת. כשנהר פרת גדול הוי עדות לגשמים שירדין לא"י דא"י גבוה מכל הארצות ובאין גשמים וטופלין בפרת ומתגדל מהן. והאי דאמרי' דנהר מתגדל ממי הגשמים הוי פלוגתא דאמוראי: נהרא מכיפיה מתברך. שנובע מגדותיו ולא ממי גשמים: אלא

רב חלבו באיש לא איכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה לא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה א"ל רבי החייתני יצא ר' עקיבא ודרש [א]כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות מאי גרמא אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות שימות ס"ד אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות [ב]רבא יומא קדמאה דחליש אמר להון לא תיגלו לאיניש דלא לתרע מזליה מכאן ואילך אמר להון פוקו ואכריזו בשוקא דכל דסני לי ליחדי לי וכתיב [ג]בנפול אויבך אל תשמח [ד]וגו' ודרחים לי ליבעי עלי רחמי אמר רב כל המבקר את החולה ניצול מדינה של גיהנם שנאמר [ה]אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו י"י אין דל אלא חולה שנאמר [ו]מדלה יבצעני אי נמי מן הדין קרא [ז]מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר וגו' [ח]אין רעה אלא גיהנם שנאמר [ט]כל פעל י"י למענהו וגם רשע ליום רעה ואם ביקר מה שכרו מה שכרו כדאמר ניצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעוה"ז [י]י"י ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו יי' ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין ואושר בארץ שיהו הכל מתכבדין בו ואל תתנהו בנפש אויביו שיזדמנו לו ריעים כנעמן שריפו את צרעתו ואל יזדמנו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו תניא [יא]ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור שמע לזקנים ואל תשמע לילדים שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין וסימן לדבר [יב]רחבעם בן שלמה אמר רב שישא בריה דרב אידי [יג]לא ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קדמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה [יד]אמר רבין אמר רב מניין שהקב"ה זן את החולה שנאמר [טו]י' יסעדנו על ערש דוי וגו' ואמר רבין אמר רב מניין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר יי' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי [טז]הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר יי' יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין [יז]אמר רב מטרא במערבא סהדא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתבריך ופליגא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא

כאים. אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות. נראה בעיני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמלטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה כדאמרינן בפרק הנושא (כתובות קד.) דכיון דחזאי אמתיה דרבי דעל כמה זימנין בנית הכסא ואנח תפילין וקא מלטער אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחתונים כלומר דלימות רבי. ומס"ה קאמר דהמבקר חולה מועילו בתפלתו אפי' לחיות מפני שהיא תפלה יותר מועלת ומי שאינו מבקרו אין צריך לומר שאינו מועילו לחיות אלא אפי' היכא דאיכא ליה הנאה במיתה אפי' אותה זוטרתי אינו מהנהו: לא ליסעוד איניש. לא יבקר. ופקודת כל האדם מתרגמינן וסיעדא: קצירא בתלת שעי קמייתא רווחא דעתיה. וכסבור המבקר שנתרפא ואין צריך לבקש רחמים עליו: בתרייתא תקיף חולשיה. וכסבור שהוא נאסף תקוה ומתיאש מן הרחמים: לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי ספסל. איכא מאן דאמר דדוקא כשהחולה שוכב על גבי קרקע שנאלא מבקר גבוה ממקום שכינה: אמר ר' אבין אמר רב מערא במערבא סהדא רבה פרת. כשיורד מטר בא"י מעיד עליו פרת בנבכל שכל שהוא גדול בידוע שאע"פ שלא ירדו גשמים כאן ירדו גשמים בא"י. ונפקא מינה שאסור לטבול בו לפי שאין מי גשמים הטופין מטהרין בזוחלין אלא בתשכורן כלומר דקוי וקיימי כדתניא בספריא) אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אף מעין ובור) מעיין מטהר בזוחלין ומקוה בתשכורן הילכך כל היכא דאיכא למיחש שמא רבו נוטפין על הזוחלין אסור והיינו כשהנהר גדול הרבה אבל אם היה הולך לאטו או שלא נתרבה אלא מעט דליכא לספוקי בהדיית נוטפין שרי כדתניא בתוספתא העיד ר' אלעזר בר צדוק על הזוחלין שרבו על הטופין שהם כשרים): ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתברך. מכיפיה מסלגו. כלומר ממקורו הוא מתגדל שאע"פ שאנו רואים שבשהגשמים יורדין נהרות מתרבים עיקר רבויין ממקורן הוא כדאמרי' בפרק סדר תעניות (תענית כה:) אין לך כל טפח וטפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחים ומגלא שלעולם זוחלין רבין על הטופין דהא לטפח של גשמים איכא טפחים דמעיין הלכך לשמואל מותר לטבול בנהרות לעולם אפי' כשנראה לעין שנתרבו הרבה מחמת המטר: ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין. דאיכא למיחש דרבו הטופין: אלא

כלי הספק לא אמר קמא קמא בטיל כמו שנאמר לקמן בפרק הנדר מן הירק (דף נח:) וכיון דאינו בטל נטפסו כולם לטופים וחזן כמסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הטופין במקוה ומקוה אינו מטהר בזוחלין (כו') מ"ל אף חלק מעיין מטהר בזוחלין ומקוה בתשכורן אבל מעיין לא אימעט מתשכורן דתניא בתוספתא (מקוואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרמינו מטהר בתשכורן וחזן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה וכימים ממעיינות הם בא"ו והיינו טעמא דלשון מקוה משמע תשכורן ולא זוחלין כדכתיב יקוו המים אל מקום אחד אבל מעין כין זוחל כין עומד במקום אחד נקרא מעין ומ"מ אי לאו אף חלק הוה מקשינן מקוה למעין לטהר בזוחלין:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com

אלא פרת ביומי תשרי בלבד. לפי שאינו עת גשמים ולא זמן הפסדת שלגים. ולא למיסר כל הנהרות מוך מפרת אתא ולא למיסר נמי פרת בכל השנה אלא ביומי תשרי אתא דיין דכולא תשעה משום שמא ירבו נוטפים על הזוחלין היא כל שאינו בקיאים בפרת ביומי תשרי כמה היא עלייתו וכן בשאר נהרות ויודעין אנו בהם שנעולם אינו מתמעט משיעור כך ואפי' בעת יובש גדול כל שאין אנו רואים בו כי אם אותו שיעור למה נחוש לו הא ליכא למיחש לשמא ירבו נוטפין על הזוחלין. אלא שמואל תרתי קמשמע לן. חדא דנהרות שהן מכזבין מימיהן אין טובלים בהן לעולם דכיון שפעמים שמכזבים לעולם חוששין בהם לגשמים או להפסדת שלגים וכדתנן במס' פרה (פ"ח מ"ט) המים המכזבין פסולין אלו הם המים המכזבין פעם אחת בשבוע והמכזבין בפולמוסיאות ובשני בלורת כשרין והכי פירושו דכל שמכזבין אלא טענה אע"פ שאין מכזבים אלא לעתים רחוקות פעם אחת בשבוע פסולין דחיישינן שמא מי גשמים הן ואין מטהרין בזוחלין אלא פרת בכאבורן אבל המכזבין מחמת טענה כגון בפולמוסיאות ובשני בלורת כשרין ומ"ש קאמר שמואל שאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת וכיוצא בו שאינו מכזב לעולם ומעוטי מים המכזבין הוא דקאמר פרת ופרת וכיוצא בו קאמר. וקאמר נמי דבפרת וכיוצא בו שאינו מכזב אינו מוהר לטבול בו מן הסתם בכל השנה כולה מי שאינו בקי בו אלא ביומי תשרי כלבד לפי שביומי תשרי אינו עת גשמים ולא זמן הפסדת שלגים ולפיכך אפי' מי שאינו בקי בו אין לו לחוש שמא ירבו עליו נוטפין אבל אין ה"נ דמי שבקי בפרת וכיוצא בו כל השנה כל שהוא רואה אלא מתרבה על מה שהוא זוחל בתשרי בכדי שיהא ראוי לחוש לרבוי נוטפין טובל בו בכל השנה וכן נמי אם רואה בתשרי שמתרבה כל כך עד שאפשר לו לחוש שמא רבו בו נוטפין אפי' בתשרי אינו טובל בו אלא שמואל סתמא קאמר דמי שאינו מכיר אפי' בנהרות שאין מכזבין יש לו לחוש כל השנה כרגילתן וביומי תשרי אין לו לחוש כן נ"ל. וראיתי מי שכתב בהפך ולא נראו לי דברי: **אבוה דשמואל עביד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן.** שמפני שהיה חושש להפסדת שלגים לא היה מניחן לטבול בזוחלין: **ומפני ביומי תשרי.** בנהר היה נותנן תחת כפות רגליהן משום טיט דלא ליהוי חציצה ח"נ לגיעותא בעלמא. והיה מניחן לטבול בנהר משום דביומי תשרי ליכא למיחש לזוחלין. ומאי דקאמר ביומי ניסן מניחן ועד תשרי קאמר וכ"ש בימות הגשמים כך פירשו רבותי. ואין הלשון נוח לי דהוה ליה למימר עביד להו מקוואות בבנתיה כולה שנה ומפני ביומי תשרי. לפיכך נ"ל דבנתיה דאבוה דשמואל בסתמא לא היו טובלות בנהר משום לגה אלא במקוואות שבבתיהן וביומי ניסן דרוחא עלמא היו מתחילות לטבול בנהרות והיה מתקן להם אביהם שם בתחילה ניסן מקוואות שהיו טובלות בהן עד תשרי וביומי תשרי לא היה מצריכן למקוואות משום דליכא למיחש לנוטפין ולפיכך היה מתקן להם מפני דכשעוברין ימי תשרי כבר היו חוזרות לטבול בנתיהם משום לגה: ולענין הלכה פסק ר"ת כשמואל דאמר מכריח מכריך דאע"ג דרב פליג עליה ורב ושמואל הלכה כרב באיסורי (בכורות מט:) ועוד דאבוה דשמואל נמי ס"ל כרב ואידך דשמואל נמי פליגא אדידיה אפ"ה קיימת לן כשמואל דתניא בבכורות בפ' מעשר בהמה (דף נה:) יוכל שמו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרין ורבין דברי ר' מאיר וחכ"א פרת שמו שמימיו פרין ורבין מפייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מכריך כלומר דנהי דשמואל אמר הכי בכל הנהרות דמכיפיהו מכרכי והכא לא אמרינן הכי אלא בפרת אפ"ה מפייע ליה משום דכיון דפרת מכריך מכיפיה כולהו נהרות נמי מכיפיה דפרת הם מתברכים שהרי כל הנהרות מפרת הם נמשכים כדאמרי' התם בבכורות (דף נה.) הנודר ממי פרת אסור בכל מימות שבעולם דאפי' עיגותא דמדליין קולמי דפרת גיגהו הילכך הכא נמי מתני' מסייעא ליה לשמואל בין מדר' מאיר בין מדרבנן דרבנן נמי אמרי פרת שמו שמימיו פרין ורבין וכיון דר' מאיר ורבנן מסייעי ליה כותיה נקטינן ומנלא לפי דעת זה שלעולם טובלים בנהרות ואפי' כשמתברכין הרבה מחמת גשמים לפי שאין טפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים זהו דעת ר"ת ז"ל. ומ"מ נ"ל שאף הוא ז"ל לא אמרה אלא בנהרות שאין מכזבין אבל מכזבין ליכא למימר בהו דמברכי מכיפייהו. אבל ר"ת והרב אלפסי ז"ל פסקו כרב וכאבוה דשמואל דאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד וקא יהיב הרמב"ן ז"ל טעמא למילתייהו דאע"ג דאמר שמואל נהרא מכיפיה מברך לא דמיון מימרא דאיסורא דהוו נהיגין בה הלכה למעשה כאבוה דשמואל דעבד לבנתיה מקוואות משום מימרא דאגדתא ושמואל נמי לאו לענין מעשה אמרה דכיון דאיהו נמי אמר אין המים מטהרין בזוחלין משמע דה"ק נהי דמדינא שרי להלכה למעשה איכא למיחש *וכדאמר בעלמא השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועי' ואע"ג דאמר ופליגא דשמואל אדשמואל איינו לומר דתרוייהו מימרי דשמואל לא קושטא איגון אלא חדא מינייהו דאי איתא לחדא ליתא לאידך אבל אי איתא לא פליג דידיה אדידיה אלא מיתם הוא דאיש הלכה למעשה וה"נ משמע בפ' תיובתא (נדה סז.) דמייתינן מילתא דאבוה דשמואל ולא מסיימינן עלה פלוגתא דבריה אלמא שמואל נמי למעשה חיים. וכ"ת אמאי חיים כיון דר' מאיר ורבנן אמרי בברייתא דבכורות (דף נה:) דפרת מימיו פרין ורבין ורב ואבוה דשמואל נמי אמאי סברי דלאו מכיפיה מברך איכא למימר דאיגהו ידעי דאיכא תנאי בעלמא דלא סבירא להו הכי ועוד דאיכא נסחי דלא גרסי במילתא דרבנן שמימיו פרין ורבין אלא וחכ"א פרת שמו ומו לא ולפי זה מיישבת דמייתי התם לשמואל מדרבי מאיר הוא לא מדרבנן ואפ"ה שפיר דייק מדרבי מאיר כיון דרבנן לא פליגי עליה בהדיא לומר שאינו פרה ורבה ורב ואבוה דשמואל סברי דרבנן פליגי עליה ושמואל נמי מיתם הוא דחיים: **נמצא עכשיו** לפי דרך זה שהנהרות המכזבין אין טובלין בהן לא לגמי גשמים והפסדת שלגים ונהרות גדולים שאין מכזבין כל שהוא בקי בהן יודע עיקר המשכתן ביומי תשרי טובל בהן כל השנה כל שהוא רואה שאין לחוש שנתרבו נוטפין על עיקר המשכתן אבל כל שהוא רואה מתוך רביתן שיש לחוש לכך אפי' ביומי תשרי אין טובל בהן ומי שאינו בקי בהן בכל השנה כולה צריך לחוש להן חוץ מיומי תשרי כלבד שבתשרי אין הסתם אין נוטפין רבין עליהן: מיהו איכא מאן דאמר דכי מייתינן לרבו נוטפין על הזוחלין דוקא לטבול במקום שלא היתה שם זחילתו של נהר קודם לכן אבל במקום שהיתה זחילתו מתחילה אע"פ שעכשיו רבו נוטפין על הזוחלין מותר לטבול בו ומוכח לה מדתנן בפ"ק דמקוואות (משנה ז) מעיין שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובין שזה למקוה לטהר בתשבורן ולמעיין להטביל בכל שהוא ומדקתני שזה במקוה לטהר בתשבורן אלמא מקוה יש בו שאינו מטהר בזוחלין שאין עליו דין מעיין אלא הרי הוא כמקוה שצריך תשבורן ולמעיין להטביל בו בכל שהוא ובודאי מדקתני דשזה למעיין להטביל בו בכל שהוא ה"ה דמטהר בזוחלין כיון דתורת מעיין עליו וקשיא ריש אסיפא אלא ודאי ה"ק מעיין זה שרבו עליו מים שאובין מקומות יש בו שתורת מקוה עליהן ולריך תשבורן והיינו אותן מקומות שהוא זוחל בהן עכשיו מחמת רבוי הנוטפין ולא היה זוחל בו בתחילה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכמו שהיה אלא הרי הוא כמעיין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותו מקום שאפי' מתחילה היה זוחל בו. והא' דלא קתני ולמעיין להטביל בו בזוחלין אי נמי דליתני בריש שזה למקוה שלריך שיעור נ"ל דתנא הכי לאשמועי' תרי דיני במקוה וכמעיין ובכל חד מכלל חברייה משמע דמדקתני ריש שזה למקוה לטהר בתשבורן מכלל שאותו מקום שבזה בו למעיין דקתני סיפא איני לריך תשבורן ומדקתני סיפא ולמעיין להטביל בו בכל שהוא דאותו ד) מקום שבזה למקוה דקתני ריש לריך שיעורא: **ומכל מקום** למדנו מזו שיש מקום במעיין שאע"פ שנתרבה מחמת נוטפין תורת מעיין עליו והיינו המקום שהיה מהלך בו מתחילתו והכי איתא בתוספתא (דמקוואות פ"ח ה"ז) דקתני התם מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו והרמיבו מטהר

אלא פרת ביומי תשרי בלבד ‘אבוה דשמואל עבד להון מקוואות לבנתיה ביומי ניסן ומפני ביומי תשרי: אמר ‘ר' אמי אמר רב מאי דכתיב ‘ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה זו נר וקערה ושטיח

אלא פרת ביומי תשרי בלבד. דכל ימות השנה רבין נוטפין על הזוחלין מן הגשמים שיורדין לתוכו ומן השלגים שמתפשרין כל ימות החמה אבל בתשרי כבר פסקו השלגים ונתפשרו כולן והלכו להן מטהרין הזוחלין ואין בנהרות אלא ממיו שנוטעין בלבד: **אבוה דשמואל.** סבירא ליה כאידך דשמואל: **ועביד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן.** לפי שביומי ניסן רבין נוטפין על הזוחלין מחמת הגשמים שהרי כל השלגים והקרח (ה) שנתפשרו באין המים דרך ניעורות דהוו להו שאובין אבל לא באין דרך ניעורות אלא מאליהן שוטפין ובאין טובלין בהן כדאמר זבה ונדה וילדת טבילתן במי מקוה של מ' סאה ואפי' מי גשמים מכונסים שלא מלאו מים חיים אלא לזב בלבד שנאמר בו מים חיים והמפרש לא פירש הכי ולאו דוקא דכל נשים בזמן הזה זבות ניהו: **מפני ביומי תשרי.** שבתשרי מתמעטין הנהרות מן כל ימות השנה ומעלין טיט והיה נותן המפך בקרקעית הנהר שלא יכנס הטיט ברגליהן ויהא חציצה: ושטיח

מסורת הש"ס

ה) נדה סז. שבת סה. בכורות נה:. ו) נפרק יעקב חיתא רבין (אמר רב) ובכן יתבן דל"ל ואמר רבין אמר רב). ז) ול"ל לנוטפין). ד) [מכלל לאותו, רש"ס].

תורה אור השלם

ו. ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה וגלה יומם לעיניהם וגלית ממקומך אל מקום אחר לעיניהם אולי יראו כי בית מרי המה: יחזקאל יב ג

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ושביל לה יכו' והקרח נתפשרו ובאין המים דרך ניעורות אם לא נאין:

גליון הש"ס

בה"ן ד"ה ולענין הלכה וכו' ובראטר בעלבא וכו'. שבת דף מ ע"ח ביצה דף כט ע"ח:

פירוש הרא"ש

אלא פרת ביומי תשרי. שהוא נהר גדול ואינו גדל אלא במטר מרובה אבל ביומי ניסן גדל פרת מרוב מטר של ימות הגשמים וכן נהרות קטנים גדלים אפילו ביומי תשרי ע"י מעט מטר ולא נהרא מכיפיה מברך לא מיפסל הנהר ממי גשמים כי רוב גידולו ממקורו: **בקואות** ביומי ניסן. לפי שיהר גדל מרוב גשמי המקום ורבו הטיטים: **ומפני** ביומי תשרי. היו טובלות בנהר והיו טובות תחלאות בגיגיו לגיעות א"ל תחת כפות רגליהם מפני הטיט אלא יתן: **נאר** ל"ש תורה בו בים. אית דגרסי נר לתת בו שמן להאיר:

מה א מיי' פ"ח מהלי' מקוואות הל' יא וס"ע שם הל' יג סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' קלח סעי' לג וסי' רח סעי' ב:

מוסף רש"י

אלא פרת ביומי תשרי. שחלו הגשמים וכנו הזוחלין עליהם ויש תורת מעיין על נהרות המושכין אלמא סבירא ליה שנדלין ממי הגשמים, ואני שמעתי בנהרות מטהרין בזוחלין, שהנוטפין שבתוכן מטהרין בריבוי הזוחלין ויתבטלו הנוטפין בהן להיות זב חבר טולין בהן בשביל הזוחלין (שבת סה:) לו: בספרת היו מימיו פרין ורבין זוחלין ונוטעין ממעיות מרובין ועוד שבשרי סוף ימי הקיץ ולא ירבו גשמים לתתן מריבה, אלמא שהרות מתרבין ממימי גשמים, ולעיל אמר מכיפיה מיברך (בכורות נה:). **מקוואות** ביומי ניסן. של מים מכונסין לו סמוך לנהר וממשיך לתוכן מי הנהר ומוטבלות שם (שבת סה.) לו: מקוה מים חיים טבעים בגת ולא היה מגיען לטבול בנהרות, שבימות הגשמים ירבו גשמים הרבה וחיים שמא ירבו מים חיים שטבעין מעבים לתוך הנהר שהם זוחלים ולא חד להן מעשה דהוו להו פסק זמנו ומוב כתיב מים חיים. ל"ל על הזוחלים על אותם שנפלו מן העבים לקרקע ומן הקרקע אחלו וקילחו לתוך הנהר, דאי לא לא נוטפים מעוס ומחלים לא מיפסלו, דאמרינן בפרק ראשון דתמורה (יב.) השאובה מיטהרת בהתפשה, דהייגו שמתפשין מים שאובים לתוך המקוה על ידי נוטרות (בכורות נה:) לו: מקוה מים מכונסין, ואינו נוטעות בנהר לפי שרבו המים בימות הגשמים בגשמים שנפלו וחיים שמא ירבו נוטפין על הזוחלין, ותנא בתר"ל לי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין, כלומר שמטבילין במקוה עדין דרך זוחלין קודם שנקוו ומה במקוה, ת"ל אף מעין, מעין מטהר בזוחלין והמקוה מטהר בתשבורן, ומאי תשבורן דקוי וקיימי, דאין מטבילין במקוה אלא משנקוו למקוייהם ומה מזחילתן, ותנן במסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין שבנהרות למעיין והנוטפין למקוה ומים הנוטפין מהרהרים הרי הן כמקוה ואין מטהרין בחזילה, הילכך ביומי ניסן שתרבה הנהר על ידי גשמים, חיים שמא רבו נוטפין שבו על חיים שבו ובטלו זוחלין ואין מטהרין את הטמא הטובל בהן דרך זחילה, וכל הנהרות לעולם הן הולכים וזוחלין לפיכך עביד להו מקוה בתשבורן לטבול בתוכו. יש מפרשים דבעינן מים חיים לזה. ולאו מילתא היא דתניא בתוספתא תומר כה מבזבה שהוא טשון מים חיים כו' (נדה סז.).

ומפני ביומי תשרי. שטובלות בפרת ומפני הטיט שלא יהא חציצה נוטות המפך תחת הרגליהן (שבת סה.) כשהיו טובלות בנהר ביומי תשרי, היה עושה להן מחצלות של קנים שקורין קלי"ס, ומשליכן לתוך המים ועומדות עליהן וטובלות, לפי שביומי תשרי יש טיט רך בנהרות אלא שפתם וחושש שמא יעלה טיט כל רגליהן ויהיה חולן (בכורות נה: וכע"ז נדה שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com